

Література:

1. Козир А. Професійна майстерність учителів музики: теорія і практика формування в системі багаторівневої освіти: монографія. К.: НПУ імені М. Драгоманова, 2008. 336с.

ВИКОРИСТАННЯ ТЕРМІНІВ «ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНА» ТА «ЦИФРОВА КОМПЕТЕНТНІСТЬ» У СФЕРІ ОСВІТИ

Грицаєнко Л. М.

*керівник навчально-методичного відділу,
старший викладач кафедри професійної освіти
в сфері технологій та дизайну*

*Київського національного університету технологій та дизайну
м. Київ, Україна*

Використання інформаційно-комунікаційного простору, e-learning, використання електронних технологій в освітній діяльності закладів вищої освіти набуло особливої актуальності в останні навчальні роки у зв'язку з пандемією, з вимушеним проведенням онлайн-занять, з проведенням дистанційно всіх видів контролю, атестації випускників. Науковці схиляються до думки, що «до 2020 року дистанційні засоби навчання були лише допоміжними і не вважалися обов'язковими, але після початку пандемії вони стали основним інструментом забезпечення навчального процесу» [1, с. 235]. У проєкті «Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року», поданому на обговорення Міністерством освіти і науки України, зазначено: «На сьогодні дедалі більше професій потребують набуття високого рівня цифрових компетентностей і володіння новітніми технологіями. Ця потреба також поглиблена наслідками пандемії коронавірусу, яка загострила проблему розвитку та опанування технологіями в системі освіти задля забезпечення прав громадян на якісну освіту» [2]. Розробка нормативно-правової документації у сфері освіти продиктована часом і направлена на «здобуття особою цифрової освіти з використанням інформаційних ресурсів, нових освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів, спрямованих на підвищення рівня цифрових навичок та цифрових компетентностей» [3].

Якою ж компетентністю: інформаційно-комунікаційною чи цифровою – повинні оволодіти учасники освітнього процесу, щоб бути конкурентоспроможними на ринку праці, щоб самореалізуватися, розкрити свій творчий потенціал у цифровому світі майбутнього? Актуально-

сті набуває питання використання понятійно-термінологічного апарату в документах у зв'язку із зміною освітньої парадигми на діджиталізацію, із застосуванням сучасних цифрових технологій у навчанні.

У проєкті «Концепції цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року» (Концепція) зазначено: «...набуття цифрових компетентностей стає базовою потребою для кожного, тому українська система освіти має забезпечувати формування цифрових компетентностей здобувачів освіти, педагогічних та науково-педагогічних працівників та розвиток цифрової інфраструктури та електронних сервісів у закладах освіти, в цілому» [2]. У Концепції сформульовано кінцеву мету – це «використання цифрових технологій для трансформації процесів у системі освіти і науки з метою їх спрощення, автоматизації та зручності для користувачів» [2]. Мету планується досягти через реалізацію певних напрямів та стратегічних цілей. Задекларований Напрямок 1 «Ефективне використання цифрових технологій в освітньому процесі» «реалізується трьома стратегічними цілями, такими, як:

- стратегічна ціль 1. «Цифрове освітнє середовище є доступним та сучасним»;
- стратегічна ціль 2. «Працівники сфери освіти володіють цифровими компетентностями»;
- стратегічна ціль 3. «Зміст освіти в галузі ІКТ відповідає сучасним вимогам» [2].

Науковці, розглядаючи проєкт Концепції у статті «Формування концептуальних засад цифрової трансформації освіти та науки України», відзначають своєчасність розробки проєкту, позитивні сторони документа, однак звертають увагу і на недоліки, зокрема: загальне спрямування і мету Концепції «визначено дуже обмежено, лише з позицій оптимізації та автоматизації процесів управління та регулювання у сфері освіти і науки...», «... саме сполучення «цифрова трансформація освіти та науки» обумовлює неоднозначне розуміння, адже за змістом Концепції мова йде не про цифрову трансформацію освіти та науки, а в основному про втілення сучасних інформаційно-комунікаційних технологій для автоматизації інформаційних потоків у сфері освіти та наукової діяльності для оптимізації процесів управління ними», недостатня спрямованість документа на цифрову модернізацію всього змісту освіти всіх рівнів та ін. [4, с.193].

У цьому контексті постає питання щодо затвердженого професійного стандарту на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» (наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.03.2021 № 610), який Міністерство освіти і науки України рекомендує використовувати при розробленні вимог до посад науково-педагогічних працівників, до програм підвищення кваліфікації та стажування науково-педагогічних працівників. У вищевказаному стандарті

зазначено, що викладачі повинні володіти загальною компетентністю (ЗК.04) «здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології» [5], а термінологічна лексика на окреслення предметної сфери інноваційних освітніх технологій та цифрових освітніх ресурсів відсутня.

Аналізуючи використання термінів «інформаційно-комунікаційна» та «цифрова компетентність» у нормативно-правовій базі, слід зазначити, що у Законі України «Про освіту» в Статті 12. «Повна загальна середня освіта» визнано інформаційно-комунікаційну компетентність як одну з ключових, яка необхідна кожній сучасній людині для успішної життєдіяльності [6].

У Законі України «Про вищу освіту» терміни «інформаційно-комунікаційна» та «цифрова компетентність» відсутні, а зустрічається один раз словосполучення «інформаційно-комунікаційні технології» у Статті 49. «Форми здобуття освіти в закладах вищої освіти»: «Дистанційна форма здобуття освіти – це індивідуалізований процес здобуття освіти, що відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників освітнього процесу в спеціалізованому середовищі, що функціонує на основі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій» [7].

На законодавчому рівні визначення термінів знаходимо у двох документах: у «Державних стандартах базової середньої освіти» пояснено «інформаційно-комунікаційну компетентність такою, що передбачає впевнене, критичне і відповідальне використання цифрових технологій для власного розвитку і спілкування; здатність безпечно застосовувати інформаційно-комунікаційні засоби в навчанні та інших життєвих ситуаціях, дотримуючись принципів академічної доброчесності» [8] та у «Концепції розвитку цифрових компетентностей», схваленій розпорядженням Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 167-р, визначено цифрову компетентність як динамічну комбінацію «знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, інших особистих якостей у сфері інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність із використанням таких технологій» [3].

Отже, опрацьовані на сучасному етапі нормативно-правові документи свідчать, що понятійно-термінологічний апарат та вживання термінів «інформаційно-комунікаційна компетентність», «цифрова компетентність» остаточно не врегульовано. Але інтеграція цифрових технологій у повсякденне життя суспільства, зокрема активне впровадження діджиталізації в освітню сферу, розвиток цифрових технологій, які стають реаліями сучасної освіти, вже закладають фундамент термінологічної бази в нормативно-правову складову освітньої діяльності закладів вищої освіти.

Література:

1. Гарєєва Ф., Чурсанова М. Інноваційні технології в організації навчання під час пандемії COVID-19: досвід університетів світу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Серія: Педагогіка. 2021. Вип. 40. Т. 1. С. 234-239.
2. Концепція цифрової трансформації освіти і науки на період до 2026 року : проєкт. *Міністерство освіти і науки України*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/koncepciya-cifrovoyi-transformaciyi-osviti-i-nauki-mon-zaproschuye-do-gromadskogo-obgovorenniya> (дата звернення: 04.10.2021).
3. Концепція розвитку цифрових компетентностей. *Кабінет Міністрів України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/167-2021-%D1%80#Text> (дата звернення: 19.10.2021).
4. Формування концептуальних засад цифрової трансформації освіти та науки України / О.Ф. Новікова, В.П. Антонюк, В.І. Ляшенко, Н.А. Азьмук, Я.В. Остафійчук, Л.Л. Шамілева, О.В. Панькова, І.М. Новак, А.Д. Шастун, О.Ю. Касперович // *Вісник економічної науки України*. 2021. № 1 (40). С. 190-198.
5. Професійний стандарт на групу професій «Викладачі закладів вищої освіти» : Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23 березня 2021 р. № 610. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/pto/standarty/2021/03/25/Standart%20na%20grupi%20profesiy_Vykladachi%20zakladiv%20vyshchoyi%20osvity_25.03.pdf (дата звернення: 15.10.2021).
6. Закон України «Про освіту» : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> (дата звернення: 18.10.2021).
7. Закон України «Про вищу освіту» : Закон України від 01.07.2014 № 1556-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> (дата звернення: 19.10.2021).
8. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://законодавство.com/ministriv-kabineta-postanovi/postanova-vid-veresnya-2020-898-pro-deyaki-2020-84969.html> (дата звернення: 25.10.2021).